

Erfgoed in het dagelijks leven

Het onmisbare gemeentelijke niveau

Vincent HEYMANS
Stad Brussel

PRESENTATIE VAN DE SPREKER

Vincent Heymans is licentiaat in Kunstgeschiedenis en Archeologie en Doctor in de Wijsbegeerte en Letteren aan de ULB. Reeds tijdens zijn studies interesseerde hij zich voor de architectuurgeschiedenis, en later voor de vraagstukken rond het behoud van het gebouwd erfgoed. Hij verdeelt zijn professionele activiteiten tussen de coördinatie van de Cel Historisch Erfgoed van de Stad Brussel en het onderwijs.

De lezing van vandaag heeft tot doel het werk van een gemeentelijke dienst voor te stellen die zich toelegt op het bestuderen, beschermen en behouden van het architecturale erfgoed, en het belang ervan te benadrukken. Hoewel dit onderwerp onder de bevoegdheid van de gewesten valt, blijkt de gemeentelijke schakel die binnen de administratie van de Stad Brussel wordt aangeboden, meer dan ooit onmisbaar te zijn.

ERFGOED IN HET DAGELIJKS LEVEN
Het onmisbare gemeentelijke niveau

10 Oktober 2025

Rue de Vrière
© monument.heritage

Opzet van de presentatie

1/ DOELSTELLINGEN

2/ CONTEXT

- a. Het gemeentelijk niveau*
- b. De Cel Historisch Erfgoed*
- c. Specifieke kenmerken van het Brusselse erfgoed*
 - *Belangrijkste kenmerken*
 - *Het raster van de lezing*

3/ GEVELS

- a. Bouwstenen*
- b. Architecturale stijlen*
- c. Interventie/conservering: praktijkcases*
- d. Interventie/behoud: synthese*

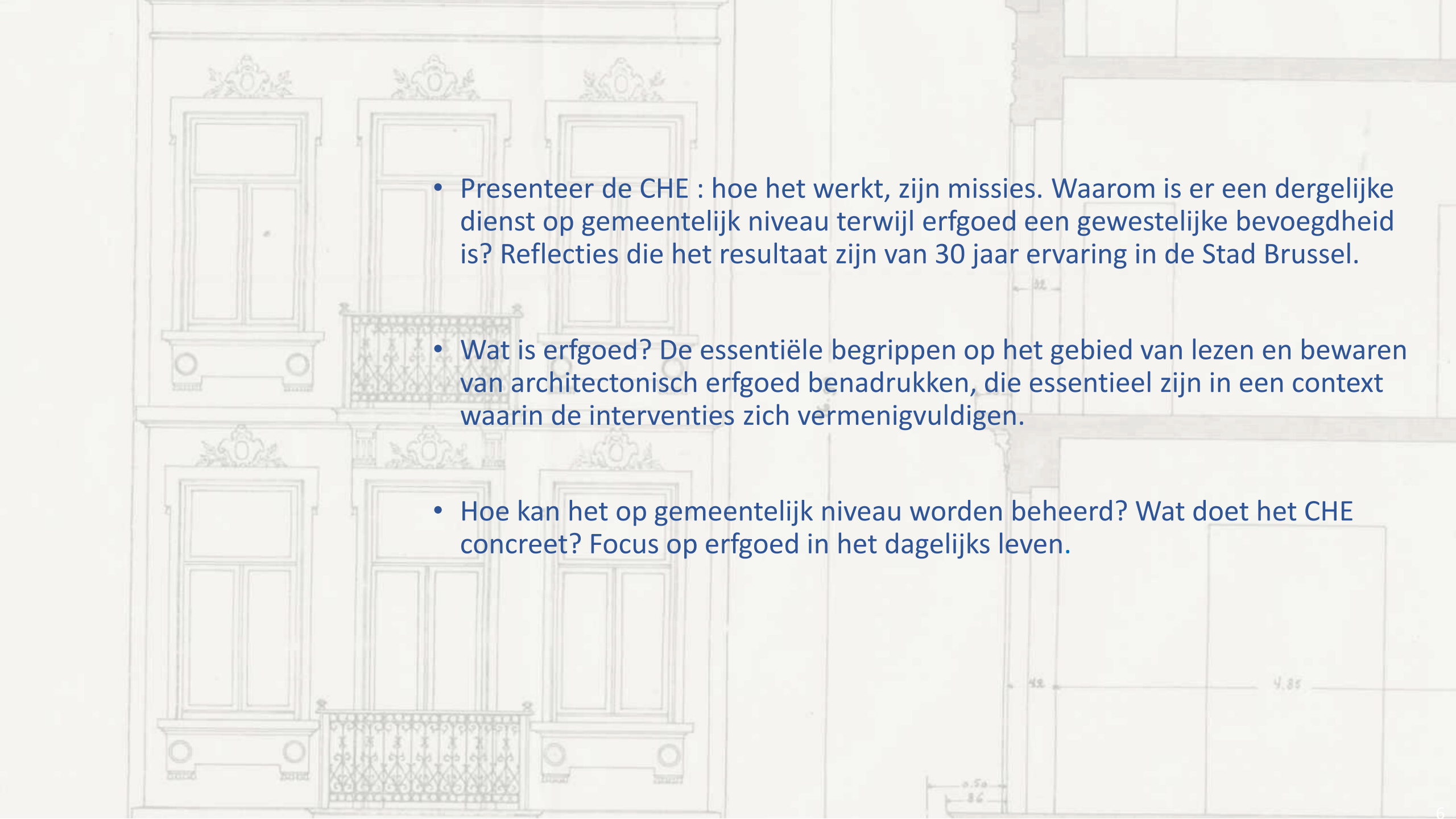
4/CONCLUSIE

16.90

1. DOELSTELLINGEN

-
- Presenteer de CHE : hoe het werkt, zijn missies. Waarom is er een dergelijke dienst op gemeentelijk niveau terwijl erfgoed een gewestelijke bevoegdheid is? Reflecties die het resultaat zijn van 30 jaar ervaring in de Stad Brussel.
 - Wat is erfgoed? De essentiële begrippen op het gebied van lezen en bewaren van architectonisch erfgoed benadrukken, die essentieel zijn in een context waarin de interventies zich vermenigvuldigen.
 - Hoe kan het op gemeentelijk niveau worden beheerd? Wat doet het CHE concreet? Focus op erfgoed in het dagelijks leven.

16.90

2. CONTEXT

a. Het gemeentelijk niveau

Architectuur

Openbaar domein

Gemeentehuizen, scholen, zwembaden, ...

Privé domein

Woningen, appartementsgebouwen, winkels, kantoren, ...

Erfgood

Ranking

Opname op de bewaarlijst

Inventaris van het bouwkundig erfgoed

monument.heritage.brussels

Publieke en private architectuur
zonder referenties

→ Regio

→ Gemeente

Inventaire
Carte
Communes
Glossaire
Liens

Recherche rapide

Recherche avancée

A A A NL

suggestions

QUELQUES BIENS DU MÊME AUTEUR

QUELQUES BIENS DE LA MÊME TYPOLOGIE

Contact - Notice légale - Politique de confidentialité
© patrimoine.brussels - Credits

u
urban.brussels

BRUXELLES EXTENSION SUD

a. Het gemeentelijk niveau

**Beheer van erfgoed
dat niet op
gemeentelijk niveau
is geclassificeerd**

- . Numeriek groter (verhouding ongeveer 1/40)
- . Verspreid eigendom (soms binnen hetzelfde goed)
- . Weinig bewustzijn van erfgoed (gebrek aan kennis)
- . Erfgoedbelang (Maximaal niveau: Inventaris)
- . Afneemt (Reden voor niet-prioritaire eigenschap)
- . Strengere normen (Veiligheid, bereikbaarheid, energie, ...)

b. De Cel Historisch Erfgoed

Werken aan beschermde gebouwen van de Stad Brussel

- Historische studies, restauratieprojecten (voorstudies, opstellen van bestekken, gunning, werfopvolging), publicaties, tentoonstellingen, ...

Lessen uit dit werk kunnen worden getrokken **toepasbaar op het gebouwde erfgoed in brede**

- Technisch (materialen, uitvoering, ...)
- Esthetiek (lijnen, vormen, verhoudingen, ...)
- Bouwplaats (ambachten)
- Stimulansen (hulp, advies, premies, enz.), ...)
- Fouten (te identificeren en te vermijden)

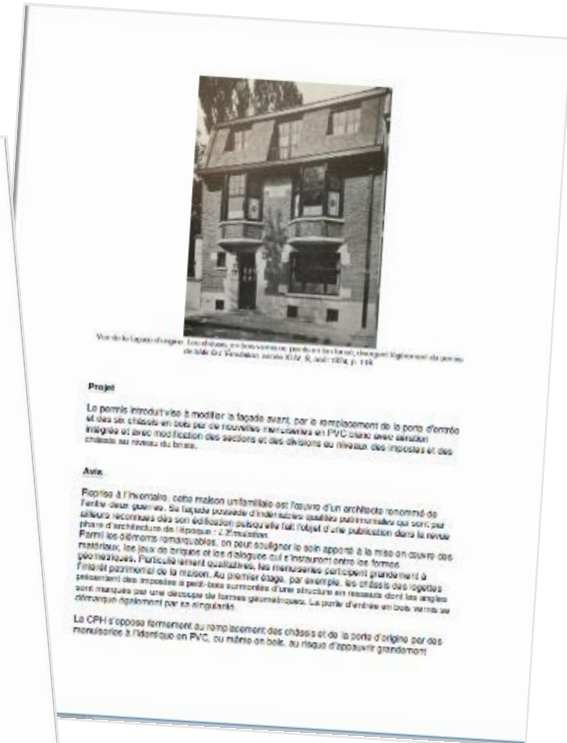
Toepassing van deze ervaring

- Expertise voor andere diensten van de stad: demografie, openbaar onderwijs, groene ruimtes, ...
- Betrokkenheid bij projecten met de Cel Energie (bijv. Renoclick)
- « Erfgoedadvies » ter ondersteuning van de behandeling van stedenbouwkundige vergunningen
- Aanbevelingen voor het beheer van het Brusselse erfgoed

De laatste 2 punten meer specifiek uitgewerkt in de rest van de presentatie.

- Beoordeling van de erfgoedwaarde
- Het project lezen in relatie tot deze waarde
- Voorbereiding van aanbevelingen

b. De Cel Historisch Erfgoed

Erfgoedaanbevelingen (2021)

Bedoelingen

- *Reflectie van het bijzondere naar het algemene*
- *Definitie van billijke en uniforme behandeling voor het gehele grondgebied van de Stad*
- *vermijd ongelukkig werk op historisch, esthetisch en technisch vlak*
- *Vermijd onhandige implementaties*
- *Een afstemming vinden tussen het erfgoedluik en de andere overwegingen en regelgeving (SV, EPB, SIAMU, PBM, ...)*

Reikwijdte

Niet-bindende en specifiek interne aanbevelingen, bestemd voor de ambtenaren die de SV behandelen

c. Het Brusselse erfgoed

Belangrijkste kenmerken

Eengezinswoningen tussen aanpalende woningen :

- Vóór 1900: 17.259 gebouwen
- Periode 1900-1918: 29.784 gebouwen

Cijfers STABEL 2024

Varianten volgens verschillende stijlen:

- neoklassiek
- Historicus
- eclectisch
- Art nouveau

c. Het Brusselse erfgoed

Het raster van de lezing

. **Historische waarde:** Volgens zeldzaamheid, historische getuigenissen, het belang van de periode...

. **Typologische kenmerken:** volgens vormen, verhoudingen, materialen, ...

. **Constructieve waarde:** volgens de originaliteit van de constructiekenmerken.

. **Authenticiteit waarde:** afhankelijk van zijn fysieke en formele integriteit, zijn context of zijn geografische realiteit

De waarde van een goed wordt bepaald door de kruising van verschillende parameters. Ze overstijgt het individuele goed

16.90

3. GEVELS

32

30

42

4.85

0.50

86

Gevel componenten

DAK VOLUME
& GEVELLIJST

SCHRIJNWERK

AFWERKING
ELEMENTEN

MATERIAAL

5-7 Rue Maus
© AVB

GEVELS: ARCHITECTURALE STIJLEN

Barok
(17^e-18^e eeuw.)

184 rue Haute

Neoclassicisme
(1760-1830)

15 rue Coppens

Neoclassicisme
van eclectische neiging
(1830-1914)

7 rue du Bailli

Historisme &
Eclecticisme
(1830-1914)

49 square Ambiorix

Art Nouveau
(1893-1905)

19 square Gutenberg

Beaux-Arts
(1905-1930)

68 av F. Roosevelt

GEVELS : ARCHITECTURALE STIJLEN (vervolg)

Art Déco
(1920-1940)

Modernisme
(1920-1940)

Internationaal Modernisme
(1945-1970)

Post-Modernisme
(1970-1985)

Hedendaagse
(1985- ...)

GEVELS: BEHOUD/INTERVENTIE

Casestudy 1: Neoklassiek (eclectisch)

Welke elementen zijn interessant aan deze gevel?

- Schrijnwerk
- Gevellijst
- Voetstuk in blauwe steen
- Balkon in gietijzer
- Punctuele decoratieve elementen
- ...

GEVELS: BEHOUD/INTERVENTIE

Casestudy 2: eclectisch

Welke elementen zijn interessant aan deze gevel ?

- Nis en schrijnwerk
- Polychromie en textuurspel van materialen
- Voetstuk in blauwe steen
- Balkon in gietijzer
- Gevellijst
- Punctuele decoratieve elementen (ingewerkte pilasters met kapitelen; boutafsluitingen ...)

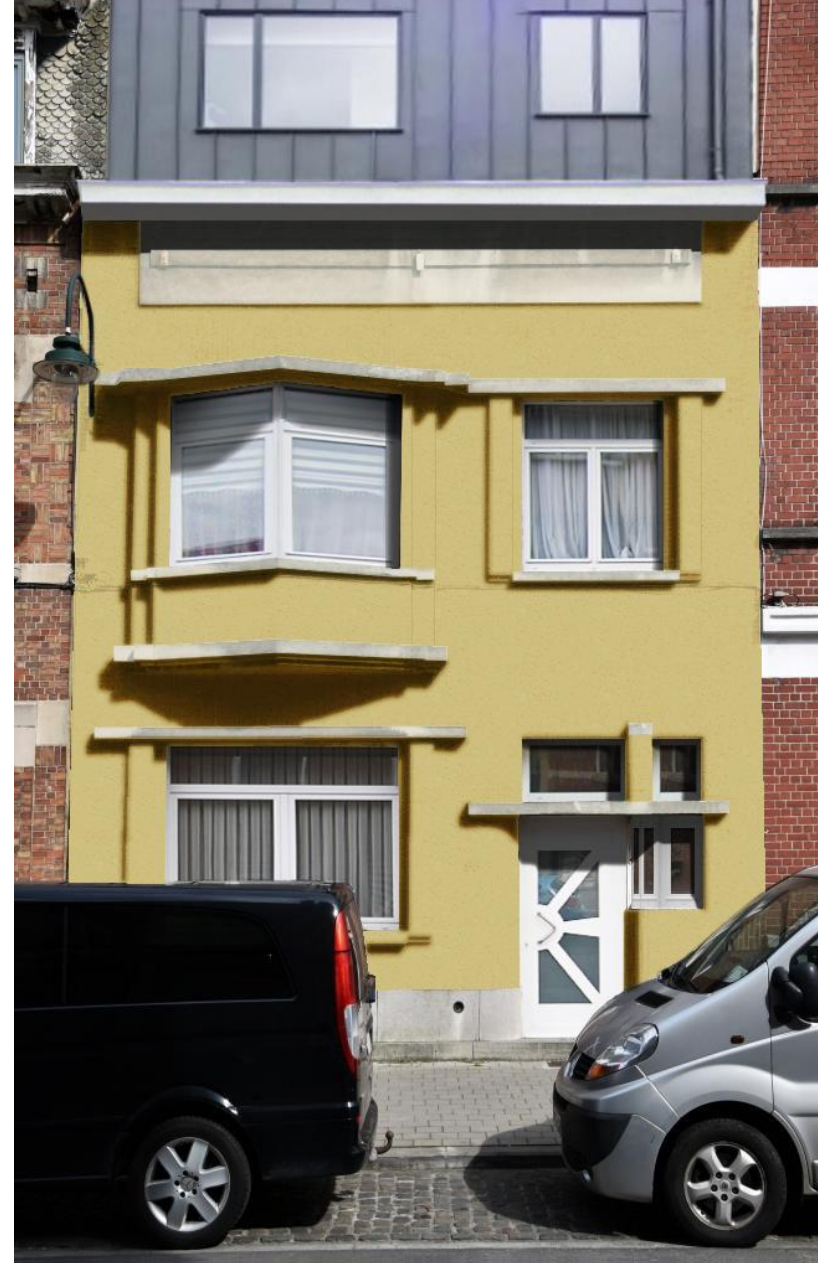
GEVELS: BEHOUD/INTERVENTIE

Casestudy 3: Art Deco

Welke elementen zijn interessant aan deze gevel?

- Schrijnwerk
- Gestructureerd glas
- Diversiteit van materialen
- Baksteenverband
- ...

GEVELS: BEHOUD/INTERVENTIE : SAMENVATTING

Het risico is dat deze **ingrepen** ten **koste** gaan van de **architecturale waarde** van het gebouw (nobe le materialen, uitstekende gevellijst, raamomlijstingen, sierbanden, uitstekende balkons, ...), **maar vooral ook op grotere schaal, in de loop van de tijd, voor het stadsbeeld van straten en volledige wijken.**

Bij uitvoeringscampagnes zou men moeten combineren:
Het **behoud** van de materialiteit en dus van de **erfgoed-specifiek**,
En
De **aanpassing** aan comfortniveaus en bepaalde normen.

-> Het is belangrijk om **technische oplossingen** te vinden die **compatibel** zijn met het te renoveren of te restaureren **gebouw**, in plaats van het gebouw aan te passen aan normen of technieken afkomstig van hedendaagse bouw.

Hoe te werk gaan? Welke methodologie kan worden toegepast om het erfgoedbelang te verzoenen met hedendaagse aanpassingen?

De gevel in zijn stedelijke context plaatsen:

- Onderdeel van een set;
- Sjablonen (de extensies);
- Standpunt (stedelijk perspectief);

Beoordeling van de impact van ingrepen op gevels:

Vanuit architecturaal en erfgoed oogpunt

- *Over de stilistische aanpassingen van architecturale geschriften;*
- *Over de wijziging van standpunten;*

Vanuit technisch oogpunt

- Over onomkeerbare interventies;
- Op het constructieve gedrag (met betrekking tot de isolatie van de gevels, enz.)

rue Meyerbeer 1190 © CPH

20-22 av de la Persévérance / La Roue 1070 © google street view

Hoe te werk gaan? Welke methodologie kan worden toegepast om het erfgoedbelang te verzoenen met hedendaagse aanpassingen?

Zich afvragen :

Beschikbare hulpmiddelen gebruiken, zoals de site van het Inventaris van het Onroerend Erfgoed van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Brugis, en aanbevelingen per typologie (lopend werk bij de DPC)....

Samenwerken :

Omring uzelf met andere vaardigheden om indrukken te bevestigen, analyses te voltooien, deskundige beoordelingen uit te voeren, ...

Een totaalbeeld hebben:

Vergunningen worden geïsoleerd toegekend, maar op de lange termijn verandert men het straatbeeld, en vervolgens het stadsbeeld dat het resultaat is van de som van deze verschillende ingrepen.

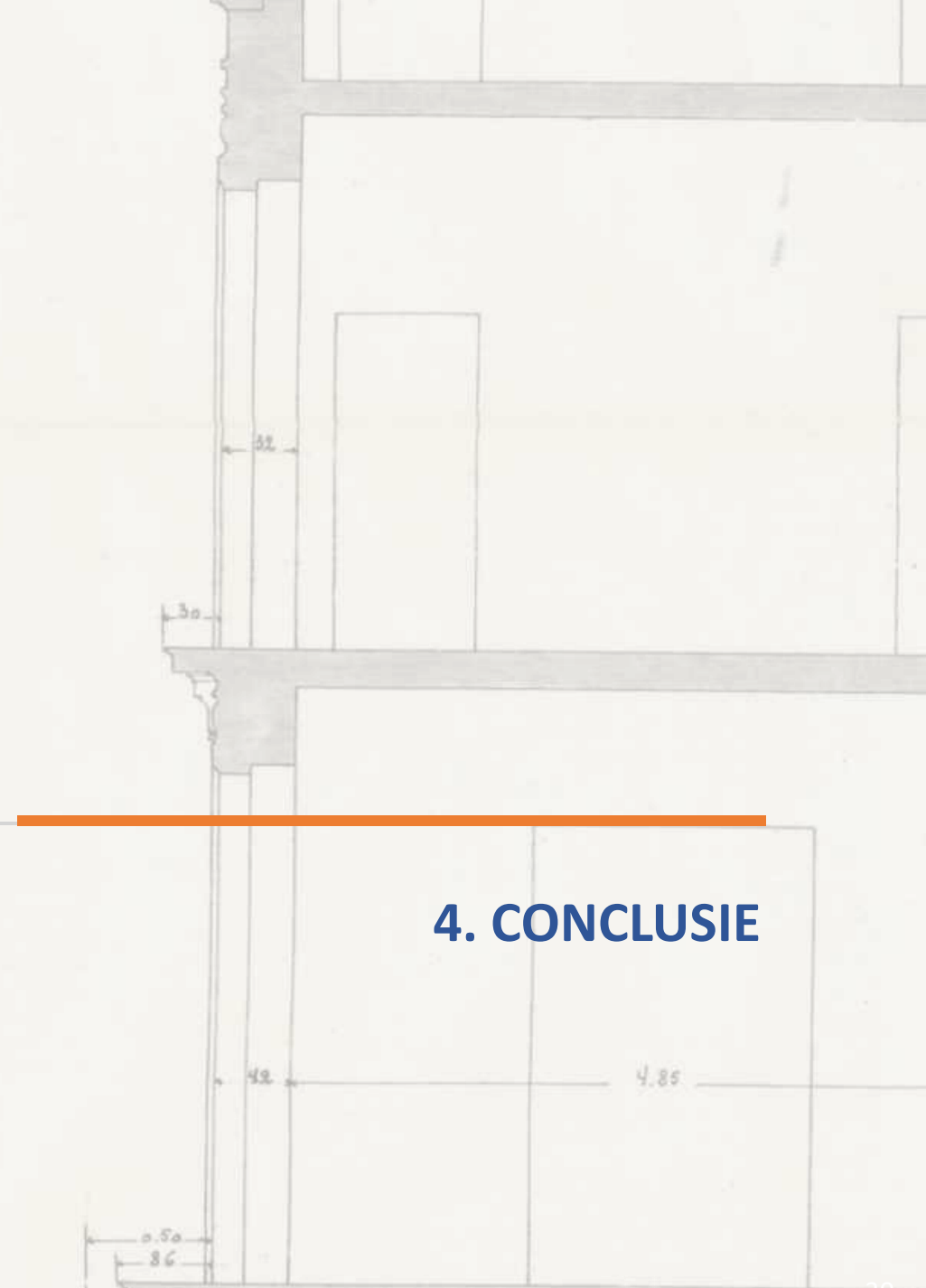

Eerste overwegingen:

- De intrinsieke kwaliteiten van dit oude gebouw definiëren
- Een denkoefening uitvoeren van het particuliere naar het algemene (de denkoefening uitbreiden tot het niveau van de blokken)
- Ongewenste ingrepen op historisch, esthetisch en technisch vlak vermijden
- Onhandige uitvoering vermijden
- Rekening houden met de gebruikswijze en het werkelijke energieverbruik voor verwarming
- Een evenwicht vinden tussen het erfgoedluik en andere overwegingen en regelgeving (SV, EPB, SIAMU, PMR, ...)

16.90

4. CONCLUSIE

Rekening houden met het erfgoedparameter

Garandeert het historische perspectief en de variatie.

Bij uitvoeringscampagnes op gebouwen is de belangrijkste uitdaging een evenwicht te vinden tussen de erfgoedwaarde en andere overwegingen.

Wil tot preventie:

- ✓ Een algemene verarming, verlies van waarde, betekenis en historische dimensie, ...
(Vervanging van oude schrijnwerken door gestandaardiseerde PVC-modellen, zonder respect voor de verhoudingen, indelingen, profielen, lijsten, texturen, kleuren, materialen, ...).
- ✓ Het verlies van vakmanschap, materie en onvervangbare elementen (lijstwerken, smeedijzer, materialen, enz....)
(Demonteren van houten lijstwerken en smeedijzeren balustrades, ...).
- ✓ Het opleggen van voorschriften zonder aangepaste diagnoses, slecht gericht of gebaseerd op onzekere grondslagen.
(Energierenovatie in historische gebouwen zonder voorafgaande uitvoering van een nauwkeurige diagnose).
- ✓ Negatieve gevolgen ondanks goede bedoelingen
(Technische installaties in een gebouw geplaatst om het comfort te verbeteren, met een visuele impact op de historische decoraties).

- Het erfgoed moet zich aanpassen en de aanpassing moet de erfgoed-specifiek integreren

OPBOUW OF AFBOUW VAN HET STADSBEELD?

DANK U VOOR UW AANDACHT

*Stad Brussel
Dienst Openbaar Patrimonium
Cel Historisch Erfgoed
opp.patrimoine@brucity.be*

CONTACT

Vincent HEYMANS

Openbaar Patrimonium
Cel Historisch Erfgoed

opp.patrimoine@brucity.be

Stad Brussel

<https://www.bruxelles.be/departement-patrimoine-public>

